

مسجد؛ نماد وحدت و همگرایی مسلمانان

عزّت الله واعظی

اتحاد و یکپارچگی، وحدت کلمه و همبستگی مسلمانان موضوعی است که همواره مورد توجه و توصیه خدا و رسول و سفارش اکید پیشوایان معصوم دین علیهم السلام بوده است؛ چنان که حضرت حق در کتاب هدایتش، قرآن، همه پیروان دین حنیف را به تقوای حقیقی و ثبات قدم در اسلام و اتحاد، اجتماع و اعتصام به ربسمان محکم الهی فرا می خواند و از اختلاف و تفرقه نهی و آثار زیانبار و پیامدهای ناگوار آن را بیان می کند و می فرماید:

« يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اتَّقُوا اللَّهَ حَقَّ تَقَاتِهِ وَلَا تَمُوتُنَّ إِلَّا وَأَنْتُمْ مُسْلِمُونَ
وَأَعْتَصِمُوا بِحَبْلِ اللَّهِ جَمِيعًا وَلَا تَفَرَّقُوا^۱ » ای کسانی که ایمان آورده اید، از خدا بترسید - آنچنان که شایسته خدا ترس بودن است - تا نمیرید جز به دین اسلام و همگی به رشته محکم دین خدا (قرآن و عترت) چنگ زنید و به راه های متفرق نروید.

---

¹ . آل عمران: ۱۰۲-۱۰۳ .

مسجد؛ محور وحدت مسلمانان

در اسلام، عوامل وحدت و همگرایی مسلمانان فراوان است که در ذیل به برخی از آنها اشاره می‌شود:

- ۱ . وحدت حول محور ارزش‌های انسانی؛
- ۲ . وحدت حول محور ایمان؛
- ۳ . وحدت حول محور اسلام؛
- ۴ . وحدت حول محور امامت و ولایت؛
- ۵ . وحدت حول محور مسجد.

مساجد؛ مراکز هدایت و عبادت

مسجد نخستین خانه‌ای است که برای هدایت و عبادت و پرستش پروردگار عالم در زمین و کسب آرامش بنا شده است.

« **إِنَّ أَوَّلَ بَيْتٍ وُضِعَ لِلنَّاسِ لَلَّذِي بِبَكَّةَ مُبَارَكًا وَهُدًى لِّلْعَالَمِينَ فِيهِ آيَاتٌ بَيِّنَاتٌ مَّقَامُ إِبْرَاهِيمَ وَمِنْ دَخَلِهِ كَانَ آمَنًا** »^۲؛ اولین خانه‌ای که در زمین برای عبادت و نیایش مردم تأسیس شد خانه‌ای است که در مکه بنا گردید که آن خانه مشحون از برکت و موجب هدایت جهانیان است و در آن نشانه‌های روشن خداپرستی و توحید است؛ از جمله مقام ابراهیم، و هر کس در آن داخل شود امان یابد.

آری! کعبه، مسجدالحرام و یا هر مسجد دیگر که به نام خدا و برای خدا تأسیس شده و می‌شود باید در خدمت مردم و بندگان او باشد

---

² . آل‌عمران: ۹۶ .

و آنچه که در خدمت بندگان خدا و توده‌های مردم باشد برای خدا محسوب می‌گردد.

مساجد خانه‌های خدا در زمین و محل عبادت پروردگار و بهترین عبادتگاه بندگان خدا و کانون آرامش و قداست و معنویت می‌باشند. مساجد از آن خدا و مردم بندگان خدایند، و خانه خدا متعلق به همه بندگان است؛ چنان‌که در آیات و روایاتی چند به این حقیقت اشاره شده است.

« وَ أَنَّ الْمَسَاجِدَ لِلَّهِ فَلَا تَدْعُوا مَعَ اللَّهِ أَحَدًا »^۳ به درستی که مساجد

از آن خداست. پس در آن احدی را با خدا نخوانید و کسی یا چیزی را در ردیف خدا در مقام عبادت و پرستش قرار ندهید و یا حاجت نخواهید.

عبادت و بندگی و سرسپردگی تنها خدای را سزااست و تعظیم

و سجده پایسته اوست:

« يَا أَيُّهَا النَّاسُ اعْبُدُوا رَبَّكُمُ الَّذِي خَلَقَكُمْ وَالَّذِينَ مِنْ قَبْلِكُمْ لَعَلَّكُمْ

تَتَّقُونَ »^۴ ما اینکه مراد از مساجد در آیه ۱۷ سوره جن چیست،

تفاسیر گوناگونی از سوی مفسران ذکر گردیده است؛ از جمله: مکان‌هایی به‌عنوان «مسجد» از آن یاد می‌شود و مصداق اتم و اکمل آن مسجدالحرام می‌باشد. مصداق دیگر آن، مساجد مختلف در هر کوی و برزن است و مصداق گسترده‌تر آن، تمام نقاط زمین و امکان‌های است که مؤمنان در آنجا نماز می‌خوانند و برای خدا سجده می‌کنند، چنان‌که نبی خاتم صلی‌الله‌علیه‌وآله فرمود:

---

³ . جن: ۱۷ .

⁴ . بقره: ۲۱ .

«جعلت لی الارض مسجدا و طهورا»؛^۵ جاهای زمین برایم سجده‌گاه و وسیله طهارت (تیمم) برای من قرار گرفته است. بنابراین، زمین متعلق به همه انسان‌ها و مساجد از آن همه بندگان مؤمن خداست.

اولین بناکننده مسجد

نخستین بناکننده مسجد در عالم، آدم ابوالبشر علیه‌السلام بود. برابر آنچه که در منابع اسلامی می‌خوانیم و تاریخ اسلام به ما بازگو می‌کند، کعبه که در زیر عرش پروردگار قرار دارد، دو هزار سال پیش از خلقت آدم علیه‌السلام به عنوان کانون عبادت و مطاف فرشتگان در زمین بوده است و با آفرینش آدم علیه‌السلام و پیدایش او در زمین، این خانه به‌دست او بنا شد در حالی که هیچ خانه‌ای در اطراف کعبه وجود نداشت و بنای این مسجد سبب گردید تا مردم به تدریج در اطرافش اجتماع کنند و در نخستین مسجد روی زمین به عبادت و راز و نیاز پردازند.

پس از حضرت آدم علیه‌السلام، در جریان طوفان نوح علیه‌السلام بنای کعبه و مسجدالحرام آسیب دید تا آنکه به وسیله ابراهیم خلیل‌الرحمان تجدید بنا گردید. بعدها با گذشت زمان، با راهنمایی برگزیدگان الهی مسجدالحرام توسعه یافت؛ چنانکه منصور دوانیقی، خلیفه عباسی، بر اثر کثرت حجاج تصمیم گرفت مسجدالحرام را توسعه دهد. از این روی، از مردمی که در اطراف مسجدالحرام خانه داشتند، خواست که خانه‌هایشان را خریداری کند، ولی آنان به هیچ قیمتی حاضر به فروش نشدند. منصور در تنگنا قرار گرفت، در این باره از امام صادق علیه‌السلام سؤال کرد. امام علیه‌السلام در پاسخ فرمود: غمگین مباش، در این رابطه دلیل روشنی

⁵ . وسائل الشیعه، ج ۲، ص ۲۷۰ .

در کتاب خدا هست که می‌توانی به آن استدلال کنی.

پرسید: کدام دلیل؟

امام صادق علیه‌السلام فرمود: به آیه «ان اول بیت وضع للناس...» استدلال کن؛ زیرا خداوند در این آیه می‌فرماید:

نخستین خانه‌ای که برای مردم ساخته شد، خانه کعبه بود. بنابراین، اگر ساکنان اطراف کعبه، پیش از بنای کعبه خانه ساخته بودند، آن‌ها می‌توانستند خانه‌هایشان را بفروشند، ولی وقتی تأسیس و ساخت کعبه جلوتر بوده، حریم آن تا آنجا که مورد نیاز مؤمنان و زائران بیت‌الله الحرام باشد، متعلق به کعبه است.

نخستین اقدام پیامبر صلی‌الله‌علیه‌وآله

نخستین اقدام رسول خدا صلی‌الله‌علیه‌وآله پس از هجرت به مدینه، ساختن مسجد برای اجتماع مردم بود.

پیامبر و همراهان در مسیر هجرت از مکه به مدینه، روز دوشنبه ۱۲ ربیع‌الاول به قبا، در دو فرسخی مدینه، مرکز قبیله بنی‌عمر و بن عوف رسیدند و در منزل بزرگ قبیله (مکتوم بن الهمد) فرود آمدند. گروهی از مهاجرین و انصار نیز در انتظار مرکب رسول خدا صلی‌الله‌علیه‌وآله بودند. رسول خدا صلی‌الله‌علیه‌وآله تا آخر هفته در آنجا توقف داشتند و در همین فاصله کوتاه، پیامبر «مسجد قبا» را برای قبیله بنی‌عوف پایه‌گذاری فرمودند.^۶

مساجد؛ محل اجتماع نخبگان جامعه

^۶ . فروغ‌ابدیت، ج ۱۱، ص ۳۶۱.

مسجد محل اجتماع بزرگان قبایل و نیکان و نخیگان جامعه است.
«عن ابی عبدالله^{علیه السلام} قال یا فضل لا یأتی المسجد من کل قبیلہ الا وافدها
و من کل اهل بیت الا نجیبها، یا فضل لا یرجع صاحب المسجد باقل من احدی
ثلاث خصال اما دعاء یدعوا به یدخله الله به الجنة و اما دعاء یدعوا به فیصرف الله
عنه به بلاء الدنیا و اما اخ یتستفیدہ فی الله»^۷.
امام صادق^{علیه السلام} فرمود: به مسجد نمی آید از هر قبیله ای،
مگر نماینده آنان و از هر خانواده ای، مگر بهترین آنان. ای فضل،
از مسجد کسی مراجعت نمی کند، مگر آنکه دست کم سه چیز به دست
می آورد:

- ۱ . دعایی کرده که خدا به برکت آن دعا او را وارد بهشت می نماید.
- ۲ . دعایی نموده که خداوند بلائی را از او در دنیا رفع می کند.
- ۳ . دوست و برادری به دست می آورد که به او در مسیر رضای خدا
فایده می رساند.

مساجد؛ مرکز حضور فراگیر

یکی دیگر از جلوه های «مسجد؛ نماد وحدت و همگرایی مسلمانان»،
حضور افراد خیرخواه و صاحبان درك و فهم و دلسوز به سرنوشت جامعه
است.

از نظر پیشوایان دین اسلام، مسلمانان که اهل مسجد نبوده و در
قبال سرنوشت جامعه احساس مسؤولیت نمی کنند، سایر مسلمانان نباید
با آنان اختلاط و معاشرت داشته باشند.

---

⁷ . وسائل الشیعه، ج ۳، ص ۴۷۷ .

چنان‌که از امام صادق علیه‌السلام نقل شده که فرمود:

«ان امیر المؤمنین علیه‌السلام بلغه ان قوماً لا یحضرون الصلوة فی المسجد
 فخطب فقال: ان قوماً لا یحضرون الصلوة معنا فی مساجدنا فلا یواکلونا
 ولا یشاربونا ولا یشاورونا ولا یناکحونا ولا یأخذوا من فیئنا شیئاً او یحضروا
 معنا صلوتنا جماعه و انی لاوشک ان أمر لهم بنار تشتعل فی دورهم فأحرق
 علیهم او ینتهون.»⁸

قال: فامتنع المسلمون عن مؤاکلتهم و مشاربتهم و مناکحتهم حتی حضرو
 الجماعه مع المسلمین»⁸.

به امیر المؤمنین علیه‌السلام خبر رسید که گروهی از مسلمان‌ها در نماز
 جماعت مسجد حاضر نمی‌شوند. آن بزرگوار برای مردم خطبه‌ای ایراد
 کرد و فرمود: گروهی در نماز با ما حاضر نمی‌شوند و در اجتماع ما
 مسلمانان حاضر نمی‌گردند با آنکه خود را مسلمان و نمازخوان می‌دانند
 (و ظاهراً هم اهل نماز بودند، ولی در مسجد و جماعت شرکت
 نمی‌کردند) نباید با آنان همسفره و هم غذا شد و یا با آنان چیزی نوشید
 و با آنان نباید مشورت نمود و به آنان نباید زن داد و یا از آنان زن گرفت
 و نباید از آنچه از بیت‌المال در دست ماست، استفاده کنند مگر آنکه با ما
 در نماز جماعت مسجد شرکت نمایند.
 نزدیک است اگر از کار خود دست بردارند فرمان دهم
 تا خانه‌های آنان را با آتش بسوزانند.

مساجد؛ محل اعتکاف

«اعتکاف» از جمله عبادات بسیار ارزشمند جمعی است که تحت شرایطی

⁸ . وسائل الشیعه، ج ۳، ص ۴۷۹ .

باید حتماً در مسجد برگزار شود، آن‌هم مسجد جامع که از اجتماع باشکوه‌تری برخوردار است؛ چنان‌که امام ششم علیه‌السلام فرمود:
«لَا عِتْكَافَ إِلَّا فِي مَسْجِدِ جَمَاعَةٍ قَدْ صَلَّى فِيهِ إِمَامٌ عَدَلَ بِصَلْوَةِ جَمَاعَةٍ»^۹.

اعتکاف محقق نمی‌شود، مگر در مسجد جامع که امام عادل‌ی در آن نماز جماعت می‌خواند.

مساجد؛ معبد عبادت جمعی

یکی دیگر از زیباترین و شکوهمندترین جلوه‌های وحدت و همگرایی مسلمانان برپایی نماز جماعت در مسجد است که در فرهنگ اسلام چیزی از آن بالاتر و با اهمیت‌تر نیست.

نماز جماعت که عبادت دسته‌جمعی است، نمایشگر شکوه و اقتدار و تجلی وحدت و هیبت مسلمانان می‌باشد. مسلمانان در اجرای فرمان پروردگار عالم صرف‌نظر از تفاوت‌های سیاسی، اجتماعی، فرهنگی و اقتصادی در صفوفی متحد و به هم فشرده، در کنار یکدیگر در پیشگاه حضرت باری تعالی، به عبادت و نیایش می‌پردازند. این عبادت جمعی پیراسته از شائبه فاصله‌های طبقاتی و امتیازات نژادی و رنگ و زبان به حدی ارزشمند و پرفضیلت است که مقدار ثواب آن قابل احصاء نمی‌باشد! چنان‌که به روایت ابی‌سعید خدری در حدیثی نسبتاً مفصل از رسول خدا صلی‌الله‌علیه‌وآله نقل شده که پیامبر فرمود:
پس از نماز ظهر، جبرئیل با هفتاد هزار فرشته نزد من آمد و گفت:

---

^۹ . کافی، ج ۴، ص ۱۷۶ .

ای محمد صلی الله علیه و آله پروردگارت به تو سلام می‌رساند و دو هدیه که آن‌ها را به هیچ‌یک از پیامبران قبل از تو نداده، برای شما فرستاده است.
 پیامبر صلی الله علیه و آله فرمود: آن دو هدیه چیست؟
 جبرئیل گفت: سه رکعت در نماز شب (دو رکعت شفع و یک رکعت وتر) و نمازهای پنج‌گانه را به جماعت خواندن.
 پیامبر صلی الله علیه و آله به جبرئیل فرمود: خداوند چه پاداشی برای امت من در نماز جماعت قرار داده است؟
 جبرئیل گفت:

«اذا كانا اثنين كتب الله لكل واحد بكل ركعة مائة و خمسين صلاة، و اذا كانوا ثلاثة كتب الله لكل منهم بكل ركعة ستمائة صلاة، و اذا كانوا اربعة كتب الله لكل واحد بكل ركعة الف و مائتى صلاة، و اذا كانوا خمسة كتب الله لكل واحد بكل ركعة الفين و اربعمائة صلاة.»

و اذا كانوا ستة كتب الله لكل واحد منهم بكل ركعة اربعة آلاف و ثمانمائة صلاة. و اذا كانوا سبعة كتب الله لكل واحد منهم بكل ركعة تسعة عشر ألف و ستمائة صلاة، و اذا كانوا ثمانية كتب الله لكل واحد منهم بكل ركعة تسعة عشر الف و مائتى صلاة، و اذا كانوا تسعة كتب الله تعالى لكل واحد منهم بكل ركعة ستة و ثلاثين الف و اربعمائة صلاة، و اذا كانوا عشر كتب الله تعالى لكل واحد بكل ركعة سبعين الف و الفين و ثمانمائة صلاة فان زادوا على العشرة فلو صارت السماوات و الارض كلها قرطاسا و البحار مدا، و الأشجار اقلاما، و الثقلان مع الملائكة كتابا، لم يقدروا ان يكتبوا ثواب ركعة واحدة»¹⁰.

اگر در نماز جماعت، نمازگزاران دو نفر باشند، خداوند برای هر

کدام از آنان در هر رکعت ثواب یکصد و پنجاه نماز می‌نویسد، و اگر سه نفر بودند، برای هر يك رکعت ثواب ۶۰۰ رکعت نماز، و اگر چهار نفر بودند، يك هزار و دویست نماز، و اگر پنج نفر بودند، دو هزار و چهارصد و اگر شش نفر بودند، چهار هزار و هشتصد نماز و اگر هفت نفر بودند، نه هزار و ششصد نماز، و اگر هشت نفر بودند، نوزده هزار و دویست، و اگر نه نفر بودند پاداش سی و شش هزار و چهارصد نماز (در نامه اعمال آنان) نوشته و ثبت می‌کند، پس اگر تعداد نمازگزاران به جماعت از مرز ده نفر بگذرد، اگر همه آسمان و زمین کاغذ شوند و همه دریاها مرکب شده و درختان قلم شوند و جن و انس و فرشتگان نویسنده گردند، هرگز قادر نخواهند بود ثواب يك رکعت از نماز جماعت را بنویسند.

جالب است که حتی اگر نماز به جماعت، در منزل اقامه شود و افراد به دلیل بی‌رغبتی به مسجد و بی‌اعتنایی به اجتماع مسلمانان، بدون هیچ‌گونه عذر موجهی از شرکت در مسجد خودداری ورزیده باشند، نماز جماعت‌شان ارزشی نخواهد داشت، چنان‌که از امام هشتم علیه‌السلام نقل شده که فرمود:

«من صلی فی بینه رغبه من المسجد فلا صلوٰة له ولا لمن صلی معه

الامن

عله تمنع من المسجد».^{۱۱}

کسی که در خانه‌اش نماز بگذارد و به نماز جماعت در مسجد به خاطر بی‌میلی نسبت به مسجد شرکت نکند، نمازش نماز نیست و نماز کسانی هم که به او اقتدا کرده‌اند ارزشی ندارد، مگر آنکه نیامدشان

به مسجد به دلیل موجهی باشد که از رفتنشان به مسجد منعشان نموده باشد.

مساجد؛ کانون تفاهم و همدلی

از دیگر نمادهای وحدت مسلمانان با محوریت مساجد این است که مسجد کانون تفاهم و نزدیک شدن دلها به هم و مرکز با خبر شدن مؤمنان از حال برادران دینی و رسیدگی به مشکلات یکدیگر است. این امر به حدی حایز اهمیت است که در صدر اسلام اگر مسلمانی چند روز به مسجد نمی‌آمد، رسول خدا صلی‌الله‌علیه‌وآله با اصحابش به سراغ او رفته و جویای حالش می‌شدند، اگر مشکلی داشت، مشکلیش را حل می‌فرمودند.

اساساً یکی از انگیزه‌های تجمع مسلمانان در مرکزی به نام مسجد برای دفع و رفع مشکلات آحاد جامعه اسلامی و اصلاح امور مسلمانان است. در سیره عملی پیشوایان معصوم علیهم‌السلام نیز نمونه‌های گره‌گشایی و حل مشکلات مردم فراوان به چشم می‌خورد که حکایت زیر از جمله آن است:

«قال میمون بن مهران کنت جالساً عند الحسن بن علی علیه‌السلام فأتاه رجلی فقال له یابن رسول الله، ان فلانا علی مال و یرید ان یحبسنی فقال علیه‌السلام و الله ما عندی مال فاقضی عنک.»
قال: فکلمه.

قال: فلبس نعله فقلت له یابن رسول الله انسیت اعتکافک؟ فقال له لم انس و لکنی سمعت ابي علیه‌السلام یحدث عن جدی رسول الله صلی‌الله‌علیه‌وآله انه قال: من سعی فی حاجه اخیه المسلم فکانما عبدالله عزوجل ستة آلاف صائماً نهاره

قائماً ليله»^{۱۲}.

میمون بن مهران می‌گوید با امام مجتبی علیه‌السلام نشستیم بودیم، امام در مسجد معتکف بود، مردی آمد و عرض کرد: ای پسر رسول خدا! فلانی از من مالی طلبکار است و از من شکایت کرده و قصد دارد مرا به زندان بیفکند.

امام حسن علیه‌السلام فرمود: به‌خدا سوگند مالی نزد من نیست تا دین تو را ادا کنم. آن شخص گفت: ای پسر رسول خدا پس بیا با او حرف بزن بلکه به احترام شما به من مهلت دهد.
راوی می‌گوید:

امام بلافاصله حرکت کرد و کفش خود را پوشید. من گفتم:
ای پسر رسول خدا، آیا فراموش کرده‌ای که معتکف هستی؟ فرمود:
خیر ولیکن از پدرم، از قول رسول خدا صلی‌الله‌علیه‌وآله شنیدم که می‌فرمود: هر کسی که در برآورده شدن حاجت برادر مسلمانی سعی و تلاش نماید، گویا نه هزار سال خدا را عبادت کرده؛ عبادتی که روزها را روزه داشته و شب‌ها را تا صبح به نماز مشغول بوده است.

مساجد حقیقی

ناگفته نماند مسجدی نماد وحدت و مرکز تجمع مسلمانان خواهد بود که برابر آموزه‌های وحیانی، دارای دو شرط اساسی باشد.
الف : بنیان و شالوده آن از آغاز پاك و پاکیزه بوده و برای تحقق هدفی مقدس تاسیس شده باشد.

ب : دست‌اندرکاران و گردانندگان و اداره‌کنندگان، انسان‌هایی با ایمان و وارسته و درستکار باشند.

چنان‌که خداوند حکیم در قرآن می‌فرماید:

« لَاتَقُمْ فِيهِ أَبَدًا لِمَسْجِدٍ أُسِّسَ عَلَى التَّقْوَىٰ مِنْ أَوَّلِ يَوْمٍ أَحَقُّ أَنْ تَقُومَ فِيهِ

فِيهِ رِحَالٌ يُحْيُونَ أَنْ يَتَطَهَّرُوا وَاللَّهُ يُحِبُّ الْمُطَهَّرِينَ»^{۱۳} هرگز در آن مسجدی

که بر پایه هوای نفس بنا شده به عبادت برنخیز! آن مسجدی که از روز نخست بر پایه تقوا بنا شده شایسته‌تر است که در آن به عبادت بایستی، در آن مردانی هستند که دوست می‌دارند پاکیزه باشند و خداوند پاکیزگان را دوست دارد.

مسجد ضرار

دشمنان با توجه به ظرفیت‌ها و کارکردهای مسجد و نقش عمیق و گسترده و تأثیرگذاری شگرف آن، برای ایجاد اختلاف و تفرقه در میان مسلمانان، علاوه بر روش مقابله مستقیم، به شیوه مذهب، علیه مذهب که ترفند دشمنان اسلام از دیرباز تا به امروز بوده، بهره جسته و یا اقدام به تأسیس مراکز دینی و یا مسجد می‌نمایند. در طول تاریخ و حتی امروزه نیز در گوشه و کنار ایران و جهان این سنت سیئه ادامه داشته و دارد که هدف پلید آنان پاشیدن بذر تفرقه در میان مسلمانان می‌باشد. چنان‌که فلسفه تأسیس مسجد ضرار در عهد رسول الله همین بوده است. عده‌ای از منافقین نزد رسول خدا صلی‌الله‌علیه‌وآله آمدند و اجازه خواستند مسجدی نزدیک مسجد قبا در مدینه بسازند تا افراد ناتوان و بیمار

و سالخورده در آن نماز بگذارند!

آنان از پیامبر صلی الله علیه و آله که عازم جنگ تبوک بود، خواستند که در مسجدشان نماز بگذارند! در بازگشت از جنگ تبوک نیز قبل از ورود رسول خدا صلی الله علیه و آله به مدینه، به استقبال حضرت آمده و درخواست نمودند که پیامبر صلی الله علیه و آله به مسجد آنان برود. جبرئیل بر پیامبر صلی الله علیه و آله نازل شد و پرده از

کار آنها برداشت و نیت شوم آنان را بیان داشت. پس از آن پیامبر دستور داد مسجد مزبور را آتش زده و بنای باقی مانده آن را ویران نمایند و جای آن را محل ریختن زباله های شهر قرار دهند! در این رابطه قرآن می فرماید:

« وَ الَّذِينَ اتَّخَذُوا مَسْجِدًا ضِرَارًا وَكُفْرًا وَتَفْرِيقًا بَيْنَ الْمُؤْمِنِينَ وَإِرْصَادًا لِمَنْ حَارَبَ اللَّهَ وَرَسُولَهُ مِنْ قَبْلُ وَلَيَحْلِفُنَّ إِنْ أَرَدْنَا إِلَّا الْحَسَنَىٰ وَاللَّهُ بَشِيرٌ إِنْهُمْ لَكَاذِبُونَ^{۱۴} » گروهی دیگر از مخالفان، کسانی هستند

که مسجدی ساختند به قصد اضرار به مسلمین و تقویت کفر و ایجاد تفرقه میان مؤمنان و کمین گاهی برای کسانی که با خدا و پیامبرش از قبل مبارزه کرده بودند و آنها سوگند یاد کرده اند که انگیزه ای جز نیکی و خدمت نداشته ایم، اما خداوند گواهی می دهد که آنها دروغگویند.

تلاش دشمنان

فلسفه ظهور و رخ نمودن متنبیان فرصت طلب و فریبکاری همچون مسیلمه کذاب و سجاح نصرانی که قبل و بعد از ظهور پیامبر عظیم الشان اسلام، در برابر پیامبران و برگزیدگان راستین الهی رخ نمودند و نیز پیدایش

مذاهب گوناگون استعماری در برابر مذهب حقه، جز این نبوده است که به نام دین و گرایش‌های مذهبی تدریجاً افکار و اندیشه مردم را مطابق طرح‌های شیطنانی‌شان جهت داده و مردم را در مسیر دلخواهشان سوق دهند.

با سیری در روش‌ها و شیوه‌های «نئوکلنیالیسم» به ویژه پس از «رنسانس» در مغرب زمین، برای مقابله با اسلام بخصوص در دهه‌های اخیر (دهه‌های پس از پیروزی انقلاب اسلامی ایران)، درمی‌یابیم که این همه گفته‌ها و نوشته‌ها و کتب ضاله علیه اسلام و مذهب تشیع و تحریف عقاید مسلمانان که بعضاً به عنوان کتاب سال جوایز هنگفتی هم دریافت می‌دارند و متأسفانه برخی از روشنفکر نماهای مرعوب و وابسته که ژست علمی به خود گرفته و با استخدام چند واژه علمی و بزک کرده، آواگر اندیشه آن‌ها در مراکز علمی - آموزشی و رسانه‌های جمعی داخل کشور می‌شوند و مباحثی همچون: پلورالیسم دینی، سکولاریسم، قرائت‌های جدید و متنوع از دین، صراط‌های مستقیم، فردی و خصوصی بودن دین، استفاده از عقل جمعی برای اداره اجتماع، و... را طرح می‌نمایند، همه و همه بدان جهت است که از طریق به‌بازی گرفتن عقاید و باورهای مردم بتوانند موجبات وهن دین و القای ناکارآمدی دین را فراهم نمایند.

بنابراین، یکی از حربه‌های مؤثر در مقابله با دین و ایجاد تفرقه در میان مسلمانان، ساختن مسجد برای کوبیدن مسجد و ایجاد شکاف در صفوف مسلمانان است؛ چنان که مسجد ضرار در صدر اسلام به همین منظور پایه‌گذاری گردید و رسول خدا صلی‌الله‌علیه‌وآله دستور ویرانی آن را صادر

فرمود. از این رو، هر مسجدی که موجب تفرقه بین مسلمانان شود
مسجد ضرار است و باید ویران گردد.

ستمکارترین انسان‌ها

و هر کس که سعی در کمزنگ کردن کارایی مساجد و کاستن رونق
و آبادانی آن‌ها و نیز ایجاد تفرقه و اختلاف و شکستن وحدت و اخوت
اسلامی و از بین بردن اتحاد و همبستگی مسلمانان را داشته باشد از
ستمکارترین افرادی است که مانع ذکر خدا و سبب گسستن رابطه بندگان
با خدا می‌شود؛ چنان‌که می‌فرماید:

« وَمَنْ أَظْلَمُ مِمَّنْ مَنَعَ مَسَاجِدَ اللَّهِ أَنْ يُذَكَّرَ فِيهَا اسْمُهُ وَسَعَى فِي

خَرَابِهَا

أَوْلِيكَ مَا كَانَ لَهُمْ أَنْ يَدْخُلُوهَا إِلَّا خَائِعِينَ لَهُمْ فِي الدُّنْيَا خِزْيٌ وَلَهُمْ فِي الْآخِرَةِ

عَذَابٌ عَظِيمٌ؛^{۱۵} و کیست ستمگرتر از آنکه از بردن نام خدا در مساجد

جلوگیری می‌کند و سعی در ویرانی آن‌ها دارد؟ شایسته نیست که آن‌ها
جز با ترس و وحشت وارد این اماکن بشوند و مسلمانان باید دست آنان را
از این اماکن مقدس کوتاه سازند، بهره آن‌ها در دنیا خواری و رسوایی
و در قیامت عذاب عظیم است.

این گناه بزرگ و ظلم عظیم از آن جهت است که کاستن رونق
مساجد سبب آبادی بتکده‌ها شده و خلوت کردن و تخریب پایگاه‌های
توحید و اتحاد موجب رشد و توسعه کفر و شرك و الحاد و فساد
و انحراف و انحطاط در جامعه می‌گردد که این خود بزرگترین ظلم نسبت
به انسان‌هاست.

بهترین افراد

احادیث و روایات فراوانی در خصوص مساجد از حضرات معصومین علیهم السلام در جوامع روایی نقل شده که اگر کسی مسجدی بسازد و چراغی در آن روشن کند و در نظافت و پاکیزگی آن اهتمام ورزد و در رونق و آبادانی آن بکوشد و... دارای چه اجر و ثواب مضاعف ویژه‌ای خواهد بود، که برای پرهیز از اطاله کلام از ذکر آن‌ها خودداری می‌شود. از سوی دیگر، اهالی مسجد که با عدم حضور گسترده و پرشور خود موجب از رونق افتادن مسجد می‌شوند و یا با سستی و سهل‌انگاری در مسجد حاضر می‌گردند، مورد نکوهش قرار گرفته‌اند. این موضوع در فرهنگ اسلام تا آنجا حایز اهمیت است که خداوند حکیم در قرآن کریم، مؤمنان را از اینکه کفار و مشرکان و حتی مسلمان‌های تارک الصلوة و آنان که در عمل، متعهد و پای‌بند به احکام و دستورات الهی نیستند به «عمارت» مساجد پردازند نهی نموده است؛ چنان‌که می‌فرماید:

« مَا كَانَ لِلْمُشْرِكِينَ أَنْ يَعْمُرُوا مَسَاجِدَ اللَّهِ شَاهِدِينَ عَلَىٰ أَنْفُسِهِمْ بِالْكُفْرِ أُولَٰئِكَ حَبِطَتْ أَعْمَالُهُمْ فِي النَّارِ هُمْ خَالِدُونَ »^{۱۶}

مشرکان حق ندارند مساجد خدا را آباد کنند در حالی که به کفر خویش گواهی می‌دهند، آنان اعمالشان تباه و بی‌ارزش است و در آتش جاوید جهنم خواهند ماند.

شرایط سازندگان و اداره‌کنندگان مساجد

از آیه مزبور استفاده می‌شود که مشرکان و بت‌پرستان حق ورود

به مساجد و مشارکت در مرمت و تعمیر و ساخت و ساز و تأسیس بنای ساختمان مساجد را ندارند و کلیه امور مساجد باید به دست خود مسلمانان باشد و دست‌های آلوده و ناپاک، چه به ظاهر مسلم و غیر مسلم که به دلیل ریاست‌طلبی یا کسب شهرت و یا تفوق‌طلبی و نفوذ اجتماعی و یا هر انگیزه غیرخدایی دیگر اقدام به ساخت و ساز تعمیر و نگهداری از مساجد می‌نمایند، کوتاه شود.

و در جای دیگر می‌فرماید:

« إِنَّمَا يَعْمُرُ مَسَاجِدَ اللَّهِ مَنْ آمَنَ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ وَأَقَامَ الصَّلَاةَ وَآتَى

الزَّكَاةَ وَلَمْ يَخْشَ إِلَّا اللَّهَ فَعَسَىٰ أُولَٰئِكَ أَنْ يَكُونُوا مِنَ الْمُهْتَدِينَ؛^{۱۷} همانا

مساجد خدا را کسی آباد می‌کند که به خدا و روز جزا ایمان داشته باشد و نماز را برپا دارد و زکات را بپردازد و از کسی جز خدا نمی‌ترسند و امید است چنین کسانی از جمله هدایت‌یافتگان باشند.

در این آیه شریفه پنج شرط اساسی برای سازندگان

و دست‌اندرکاران مساجد بیان شده که آبادکنندگان مساجد باید از مؤمنان به مبدأ و معاد بوده و خود اهل نماز باشند و زکات بپردازند و جز از خدا از هیچکس هراس و وا همه‌ای نداشته باشند.

از شرط پنجم (ولم يخش الا الله) چنین استنباط می‌شود که مساجد و متولیان و دست‌اندرکاران آن نباید وامدار احدی باشند، تحت تأثیر هیچ مقام و قدرتی قرار نگیرند و جز رضای خدا و مصلحت مسلمانان چیزی را در نیت و عمل خویش دخالت ندهند.

کارکردهای مساجد در گذشته و حال

جلوه‌های دیگر از نماد وحدت بودن مساجد این است که مساجد، هم در صدر اسلام و هم در انقلاب اسلامی ایران، مراکز تصمیم‌گیری‌های کلان و سرنوشت‌ساز بوده‌اند.

در عصر پیامبر صلی‌الله‌علیه‌وآله ، مساجد علاوه بر اینکه محل عبادت و دعا و پرستش پروردگار یکتا بوده‌اند، دارای کارکردهای مهم دیگری نیز بوده‌اند که از آن جمله می‌توان به کانون اجتماعات عمومی، مرکز تعلیم و تربیت، محل شور و تصمیم‌گیری، کانون انتخابات و بیعت، محل قضاوت، ستاد جنگ و آموزشگاه نظامی و محل اعزام نیروهای مسلح برای جنگ، مرکز اطلاع‌رسانی، پناهگاه غریبا و مردم در مواقع ضروری و کارکردهای گوناگون دیگر اشاره کرد.

رسول خدا صلی‌الله‌علیه‌وآله هرگاه امر مهمی اتفاق می‌افتاد، از مردم دعوت می‌کرد تا به مسجد بیایند. آن حضرت مشکلات را با مردم در میان می‌گذاشت و از صاحبان فکر و اندیشه نظرخواهی می‌نمود و پس از آن تصمیم می‌گرفت.

مساجد و انقلاب اسلامی ایران

در جریان انقلاب اسلامی ایران نیز به تاسی از پیامبر عظیم‌الشأن اسلام، حرکت اصلاحی و انقلابی علیه نظام طاغوتی شاهنشاهی از مساجد آغاز گردید. مساجد علاوه بر اینکه محل عبادت مؤمنان و کانون نشر حقایق

سیاسی و مرکز اطلاع‌رسانی و بیان اخبار و رویدادهای سیاسی - اجتماعی ایران و جهان بودند، مهد تربیت هسته‌های مقاومت در برابر رژیم خونخوار پهلوی نیز به حساب می‌آمدند.

پس از شکستن طاغوت و پیروزی انقلاب اسلامی و برپایی نظام اسلامی در ایران، کمیته‌های انقلاب برای ساماندهی امور و اداره کشور و حفظ دستاوردهای انقلاب در مساجد تشکیل شدند و انتخابات مهم و سرنوشت‌ساز متعدد و تصمیم‌گیری‌های کلان برای سرنوشت کشور در مساجد برگزار گردیدند.

در هشت سال دفاع مقدس نیروی مقاومت بسیج در مساجد تولد یافتند نیروهای رزمنده از مساجد سازماندهی شده و به خطوط مقدم نبرد اعزام می‌گردیدند و جبهه‌ها با تلاش شبانه روزی نیروهای مؤمن و متعهد مسجدی پشتیبانی می‌شدند.

پس از خاتمه جنگ تحمیلی عراق علیه ایران اسلامی و شکست مفتضحانه حزب کافر بعث عراق و حامیان جنایتکار آنان، به‌ویژه شیطان بزرگ، امریکای متجاوز، باز نیروهای وفادار به خط امام و راه نورانی شهدا از مساجد سازماندهی شده و به خیابان‌ها می‌آمدند و با فریاد توفنده مرگ بر امریکا و مرگ بر منافق، به یاوه‌گویی‌ها و عربده‌کشی‌های سردمداران متجاوز و زورگو پاسخ دندان‌شکن داده و وفاداریشان را به اسلام و انقلاب اسلامی و ولایت فقیه و راه و آرمان امام قدس سره و شهدا اعلام می‌کردند و دشمنان را در طرح‌ها و توطئه‌هایشان ناکام می‌گذارند.

مساجد و امروز و فردای انقلاب

امروزه مساجد مهم‌ترین سنگرهای حفظ انقلاب، حکومت اسلامی و کشور می‌باشند و جز از نیروهای مرتبط با مسجد نمی‌توان انتظار داشت که در برابر هجمه بیگانگان سینه سپر کنند و مال و جان خویش را در مسیر عزت و شرف و در راه خدا فدا نمایند.

این حقیقت را دشمنان اسلام به خوبی دریافتند که مسجد چگونه جایگاهی است و حضور مردم، بویژه جوانان تا چه حد حایز اهمیت و سرنوشت‌ساز است. از این‌رو، لذا با تمام عده و عده و تلاش فزاینده به میدان آمده تا با به‌کارگیری شیوه‌ها و ترفندهای مختلف، مردم، بخصوص جوانان را از مساجد جدا سازند، با ایجاد شایعه و پاشیدن تخم نفاق و بذر اختلاف و ایجاد جاذبه‌های متنوع سراب‌گون سر راه جوانان، آنان را از مساجد دور نموده و به سمت کژاندیشی و انحراف و انحطاط اخلاقی و بزهکاری و ناهنجاری‌های رفتاری سوق دهند.

ضرورت بازنگری و تجدیدنظر

و این هشدار جدی است که بازنگری و تجدید نظر همه دلسوزان بویژه مسؤولان نظام اسلامی در حفظ مساجد، این سنگرهای اسلام و انقلاب و کانون‌های صیانت از افکار و عقاید و رفتار مردم بویژه نسل جوان و نوجوان را امری ضروری است.